

Fernando Pessoa

MOJ LISABON

(šta bi putnik trebalo da vidi)

prevod sa engleskog: Vladimir Živanović

Pisao je divne rime
I bio pijan stalno
Moglo je i gore biti s njime
Mogao je pisati gore rime
Ali u boljem stanju mentalno

F. Pessoa (1935)

Pesma bez naslova iz rukopisne zaostavštine

Sve fusnote u ovoj knjizi prevodiočeve su.

Preko sedam bregova, na kojima ima mnogo vidikovaca sa kojih se može uživati u najveličanstvenijim panoramama, raštrkano je široko i raznobojno mnoštvo kuća koje sačinjavaju Lisabon. Za putnika koji dolazi preko mora, Lisabon se, čak i izdaleka, uzdiže poput divnog snoviđenja, oštre konture naspram svetloplavog neba, koje sunce raduje svojim zlatom. A kupole, spomenici, stare utvrde izviruju iznad tog mnoštva kuća, kao udaljeni glasnici ove zanosne prestonice, ovog blagoslovenog kraja sveta. Oduševljenje turiste započinje kada se brod približi prudu, i, nakon što se prođe svetionik Bužio (*Bugio*), ta mala kulu-stražara na ušću reke, sazidina pre tri stoleća po planovima fratra Žoaoa Turijana – pojavljuje se tvrđava s kulom Belem (*Belém*), veličanstveni primerak vojne arhitekture XVI veka, u romaničko-gotičko-mavarskom stilu. I dok brod napreduje, reka se postepeno sužava, da bi se uskoro ponovo raširila, i formirala jednu od najvećih prirodnih luka na svetu, s prostranim sidrištem dovoljnim za najveće flote. Zatim, s leve strane, mnoštvo raznobojnih kuća veselih boja načičkano je po bregovima. To je *Lisabon*.

Pristajanje je jednostavno i dovoljno brzo; obavlja se na tački na obali gde ima svih vidova prevoza. Kočija, automobil, pa čak i obični električni travaj, odvešće stranca za par minuta pravo u centar grada. Sve zgode putnika očekuju na doku, jer su svi službenici koje će tu zateći, svi do jednog, učtivi i spremni da mu odgovore na bilo koje pitanje koje ga zanima, bilo da se obrati carinicima ili lučkim službenicima ili onima u imigracionoj policiji. Izvan Carinarnice nalazi se mala policijska stanica, što se pokazuje vrlo korisnim, jer kontroliše nosače prtljaga, da bi se izbegla zloupotreba koja bi, u suprotnom, bila neizbežna ma gde u takvim okolnostima. Stanica će poslati prtljag u bilo koji kraj grada i na sebe preuzima odgovornost za dostavljanje. Službenici su potpuno stručni, i govore više jezika. A sad ćemo zamoliti putnika da pođe s nama. Bićemo mu putovođ i obići s njime prestonicu, ukazujući mu na spomenike, parkove, značajnije zgrade, muzeje – sve ono što je na bilo koji način vredno da se vidi u ovom čudesnom Lisabonu. Nakon što preda prtljag pouzdanom nosaču koji će ga dostaviti do hotela, ukoliko se turista zadržava ovde duže, neka zauzme svoje mesto s nama u automobilu i krene ka centru grada. U putu ćemo mu pokazati sve što vredi videti. Odmah ispred keja s kog je upravo krenuo nalazi se palata grofova Obidoških (*Rocha do Conde de Óbidos*), dostojanstvena rezidencija s

dobro održavanim vrtom, u koji se ulazi preko dva velika kamena stepeništa; iz same bašte na vrhu pruža se divan pogled na reku. Idući Ulicom 24. jula (*Rua 24 de Julho*) prolazimo San-Tošev park (ili park Vaska da Game) a ubrzo potom park na Trgu kralja Luiša I (*Praça de Dom Luiz*), gde se nalazi bronzana statua jednog od junačkih komandanata kampanje za oslobođenje, markiza od Sa da Bandeire¹; sam spomenik, rad vajara Đovanija Činizelija², izliven je u Rimu, a postolje je u Lisabonu pripremio Žermano Žoze de Saleš, i podignut je 1881. godine. Malo dalje, nakon što se prođe elegantna zgrada u kojoj je se nalazi Nacionalno društvo za pomoć obolelima od tuberkuloze (*Assistência Nacional dos Tuberculosos*), koju je osnovala kraljica Amelija, primetimo ovaj trg koji se pruža pravo do reke; s leve strane nalazi se spomenik vojvodi od Terseire³, koji je oslobodio Lisabon od apsolutističke uprave, a s desne strane mala - mada zanimljiva mermerna statua - koja prikazuje mornara na pramcu. Ovaj spomenik izradio je vajar

¹ Bernardo de Sa Nogueira de Figueiredo, prvi markiz od Sada Bandeire (1795–1876), portugalski plemić i političar, višestruki premijer Portugala, jedan od najistaknutijih boraca za ukidanje ropstva u Portugalu i kolonijama.

² Đovani Činizeli (1832–1883), italijanski vajar, poznat po mermernim skulpturama ličnosti iz mitologije i Starog zaveta.

³ Antonio Žoze Severim de Noronja (1792–1860), oficir i državnik, predvodnik liberalne struje u građanskom ratu od 1828. do 1834. i višestruki premijer Portugala.

Fransiško doš Santoš⁴, a vojvodin spomenik rad je Simoenša de Almeide⁵. U blizini se nalazi privremena železnička stanica na liniji Kaškaes (*Cascaes*) a na reci je dok za male parobrode koji prelaze Težo (*Tejo*). Ovde postoji i parkiralište za automobile. Naše vozilo nastavlja, prolazi Ulicom Arsenala (*Rua do Arsenal*), i pored Gradske većnice (*Câmara Municipal*), jedne od najlepših zgrada u gradu. Zgrada je impresivna i spolja i iznutra, zahvaljujući radu arhitekta Domingoša Parentea; saradnja proslavljenih umetnika primetna je ovde u kamenu, u slikama itd. Monumentalno stepenište koje vodi ka prvom spratu vredi videti, posebno zbog prekrasnih slika koje ukrašavaju zidove i svod. A i jedan broj prostorija u samoj zgradi nisu ništa manje bogato ukrašene freskama i platnima od Sekeire, Kolumbana, Žozea Rodrigesa, Neveša Žuniora, Maljoe, Salgada i drugih, koje predstavljaju istorijske i druge ličnosti, uključujući i veliku Lupijevu sliku markiza od Pombala i rekonstrukcije Lisabona koju je on sproveo nakon velikog zemljotresa, kao i biste koje su radili prvorazredni vajari, umetničke

4 Fransiško doš Santoš (1878–1930), portugalski vajar, slikar i fudbaler. Kada je prešao u Rim, izdržavao se držeci časove francuskog i igrajući fudbal za Lacio, gde je eventualno postao kapiten, čime je postao prvi portugalski fudbaler koji je igrao u inostranstvu.

5 Žoze Simoenš de Almeida (1844–1926), portugalski vajar, poznat i kao „Ujak“, da bi se razlikovao od istoimenog sestrića koji je takođe bio vajar.